

УДК 334.012.32

П. Я. Пригунов, к.псих.н., доцент,

Харківська національна академія міського господарства

К. В. Карпова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ВНЗ ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ**P. Y. Prygunov,**

Kharkiv National Academy of Municipal Services

K. V. Karpova

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi

EMPIRICAL ANALYSIS OF THE RESEARCH OF THE FEATURES OF ECONOMIC SECURITY SYSTEM ORGANIZATION AT PRIVATELY OWNED INSTITUTES OF HIGHER EDUCATION

У статті зроблено аналіз досліджень особливостей організації системи економічної безпеки у вищих навчальних закладах України приватної форми власності. З'ясовано, що, з одного боку, вони здійснюють ліцензований вид господарської діяльності з надання освітніх послуг, а з другого боку, вони є підприємствами – приватними суб'єктами господарської та підприємницької діяльності.

Ключові слова: система економічної безпеки, приватна форма власності, суб'єкт.

In the article the research of the features of economic security system organization at privately owned institutes of higher education of Ukraine is analyzed. It is clarified that, on the one hand, they carry out the licensed kind of economic activity in providing of educational services and, on the other hand, they are enterprises – private entities of economic and business activities.

Key words: system of economic security, private form of ownership, entity.

Постановка проблеми. Оскільки сучасна Україна є державою, в якій завершується формування ринкових відносин, то, очевидно, ці відносини повинні проявлятися в усіх сферах її функціонування, в тому числі і в освітній. Формування ринкових відносин у сфері освітніх послуг спричинило появу навчальних закладів, альтернативних до державних. Ними стали заклади недержавної форми власності, зокрема, приватні. Приватні та інші типи недержавних навчальних закладів існують практично в усіх розвинених країнах світу.

Приватні навчальні заклади мають більше можливостей щодо впровадження нових методик та інформаційних технологій в освітній процес, вдосконалення управління ВНЗ, його соціально-економічною діяльністю, наприклад, за рахунок більш гнучкої фінансової політики.

Тому, доцільними і актуальними є дослідження в галузі побудови і аналізу економічних моделей, пов'язаних з менеджментом економічної безпеки та економічною діяльністю приватних ВНЗ.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Сьогодні існує багато досліджень щодо економічної безпеки різних рівнів, суб'єктів та її складових. Вагомий внесок у дослідження проблеми економічної безпеки зробили провідні західні та російські вчені: Даррелл Р. Льюїс [1], Дж. К. Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж. Найт, Г. Фостер, Й. Шумпетер, Л. І. Абалкін, Г. Х. Попов.

Важливу роль у дослідженні проблематики економічної безпеки та її впливу на національну безпеку відіграють праці сучасних вітчизняних вчених та практиків, а саме: О. Ю. Амосов, О. І. Баранівський, З. М. Борисенко, О. Ф. Белов, І. Ф. Бінько, І. О. Бланк, О. Г. Білорус, І. А. Белоусова, О. С. Власюк, З. Варналій, С. Б. Воронцов, В. М. Геєць, В. П. Горбулін, І. М. Грищенко, В. І. Грушко, А. С. Гальчинський, М. П. Денисенко, В. С. Загорський, А. О. Єпіфанов, М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін, Я. А. Жаліло, О. А. Кириченко [2-4], Л. Л. Кістерський, А. М. Колот, Т. Т. Ковальчук, А. Т. Ковальчук, Е. К. Марчук, О. М. Мозговий, В. Є. Новицький, Ю. М. Пахомов, Д. К. Прейгер, П. Я. Пригунов [2-5], С. І. Пирожков, В. М. Свінцицький, А. І. Сухоруков, В. С. Сідак, В. А. Тимошенко, В. І. Терехов, В. М. Федосов, В. І. Франчук [6], М. Г. Чумаченко, В. Т. Шлемко, Л. Г. Шемаєва, В. Я. Шевчук, Г. К. Яловий та інші.

Проблеми економічної безпеки суб'єктів господарювання розглядаються у різних галузях вітчизняної науки і є актуальними і сьогодні. Разом з тим, за рамками досліджень залишились проблеми економічної безпеки вищих навчальних закладів приватної форми власності.

Мета статті – здійснити емпіричний аналіз досліджень особливостей організації системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності та на його основі надати пропозиції щодо процесу гарантування безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянувши теоретичні та методологічні підходи щодо організації системи економічної безпеки у вітчизняних ВНЗ приватної форми власності, на підставі здійснених нами досліджень ми дійшли висновку, що організація системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності має свої специфічні особливості. Нами було вивчено рівень потрібності утворення у ВНЗ приватної форми власності організації системи економічної безпеки, її місця в системі безпеки національної освіти України та системі діяльності вищого навчального закладу.

На запитання, чи потрібно для ВНЗ приватної форми власності мати систему економічної безпеки, 100 % представників першої групи (ректорів та засновників ВНЗ) відповіли – так, потрібно. Відповіді представників другої групи (менеджерів) розподілилися таким чином:

- так, потрібно – 60 опитуваних (54,5 %),
- напевно, потрібно – 50 опитуваних (45,5 %).

Отже, ми бачимо, що всі опитувані підтримують необхідність утворення у своїх вищих навчальних закладах системи економічної безпеки.

При визначенні поглядів на необхідність гарантування економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності відповіді представників першої групи розподілилися таким чином (рис. 1):

- аморально – 0 (0 %),
- необхідна умова існування ВНЗ – 32 опитуваних (69,5 %),
- данина моді – 0 (0 %),
- копіювання західного досвіду – 0 (0 %)
- одна з умов розвитку ВНЗ – 12 опитуваних (26,0 %),
- механізм тиску на особу – 0 (0 %).

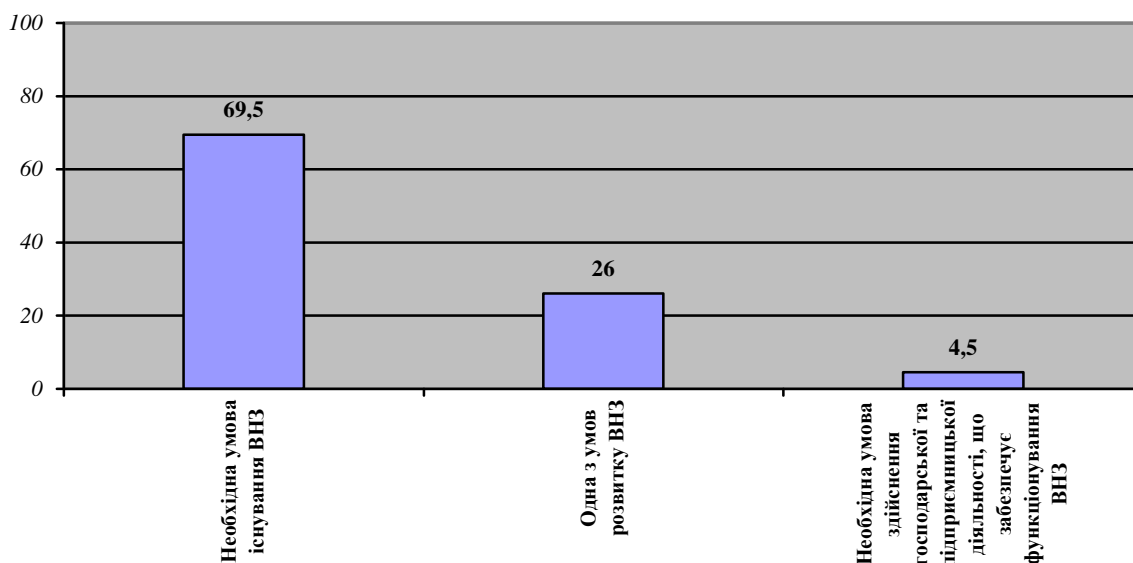

Рис. 1. Розподіл показників поглядів засновників та ректорів на необхідність гарантування економічної безпеки

Крім того, 2 (4,5) опитувані визначили свою думку про те, що економічна безпека є необхідною умовою здійснення господарської та підприємницької діяльності, що, у свою чергу, забезпечить існування ВНЗ приватної форми власності.

Відповіді представників другої групи розподілилися таким чином (рис. 2):

- аморально – 0 (0 %),
- необхідна умова існування ВНЗ – 69 опитуваних (62,7 %),
- данина моді – 1 (0,9 %).
- копіювання західного досвіду – 0 (0 %),
- одна з умов розвитку ВНЗ – 28 опитуваних (25,4 %),
- механізм тиску на особу – 12 (10,9 %).

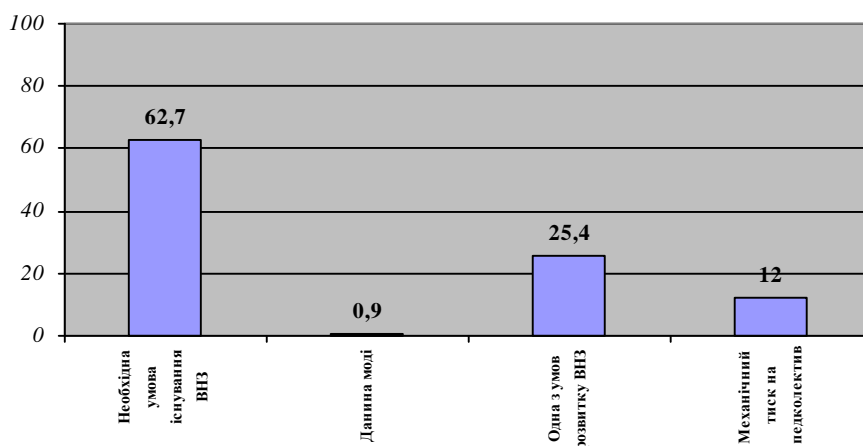

Рис. 2. Розподіл показників поглядів менеджерів ВНЗ приватної форми власності на необхідність гарантування економічної безпеки

Отже, ми бачимо, що переважна більшість представників першої та другої групи вважають необхідною умовою гарантування економічної безпеки у ВНЗ або необхідною умовою забезпечення розвитку свого навчального закладу (рис. 3):

- необхідна умова існування ВНЗ – 101 (64,7 %),
- одна з умов розвитку ВНЗ – 42 (26,9 %).

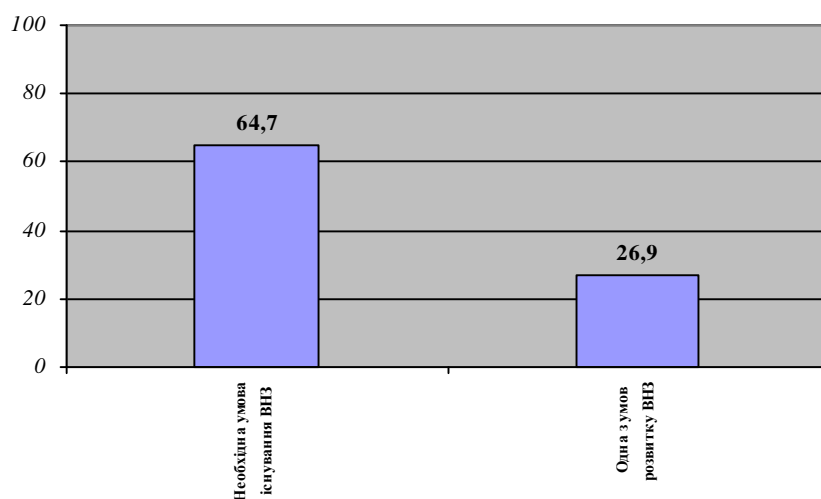

Рис. 3. Узагальнені показники поглядів представників I та II групи на необхідність гарантування економічної безпеки

Всього 143 особи (91,6 %) із 156 опитуваних вважають за необхідність існування системи економічної безпеки у своїх вищих навчальних закладах як однієї з умов забезпечення існування та розвитку.

Крім того, переважна більшість представників першої та другої групи вважають, що система економічної безпеки їх вищих навчальних закладів умовно відноситься до системи безпеки національної освіти. Така думка, на наш погляд, пов'язана з тим, що в державі поки не існує концепції гарантування безпеки національної освіти. Ряд вітчизняних фахівців-науковців: Парашенко Л. І., Кириченко О. А., Сідак В. С., Пригунов П. Я та ін. пропонують розглядати зниження якості освіти як загрозу національній безпеці держави та визначити основні напрями державної політики з питань безпеки в освітянсько-науковій сфері [7].

Досліджуючи особливості організації системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності, ми зобов'язані з'ясувати, чи можливий її розгляд тільки для забезпечення діяльності ВНЗ як суб'єкта господарської діяльності. Для нас це є принциповим у зв'язку з тим, що здійснення освітянської діяльності ВНЗ приватної форми власності згідно з чинним законодавством України є видом господарської діяльності з надання освітніх послуг.

Відповіді представників першої групи (ректорів та засновників ВНЗ) розподілилися таким чином:

- вважають за можливе розглядати економічну безпеку ВНЗ приватної форми власності тільки як економічну безпеку суб'єкта господарської діяльності – 11 опитуваних (23,9 %);

- вважають, що економічна безпека ВНЗ приватної форми власності ширша, ніж економічна безпека звичайного підприємства – 13 опитуваних (28,2 %);
- вважають, що економічна безпека у ВНЗ приватної форми власності є складовою підприємницької діяльності, але пов'язана зі специфікою надання освітніх послуг – 22 особи (47,9 %).
Відповіді представників другої групи (менеджерів) розподілилися таким чином:
- вважають за можливе розглядати економічну безпеку ВНЗ приватної форми власності тільки як економічну безпеку суб'єкта господарської діяльності – 17 опитуваних (15,4 %).
- вважають, що економічна безпека ВНЗ приватної форми власності ширша, ніж економічна безпека звичайного підприємства – 47 опитуваних (42,7 %).
- вважають, що економічна безпека у ВНЗ приватної форми власності є складовою підприємницької діяльності, але пов'язана зі специфікою надання освітніх послуг – 46 осіб (41%).

На питання стосовно того, що економічна безпека ВНЗ не має відношення до економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності, не отримано жодної позитивної відповіді серед представників двох груп.

Узагальнені результати відповідей представників двох груп зображені на рис. 4:

- вважають за можливе розглядати економічну безпеку ВНЗ приватної форми власності тільки як економічну безпеку суб'єкта господарської діяльності – 28 опитуваних;
- вважають, що економічна безпека ВНЗ приватної форми власності ширша, ніж економічна безпека звичайного підприємства – 60 опитуваних осіб;
- вважають, що економічна безпека у ВНЗ приватної форми власності є складовою підприємницької діяльності, але пов'язана зі специфікою надання освітніх послуг – 68 осіб.

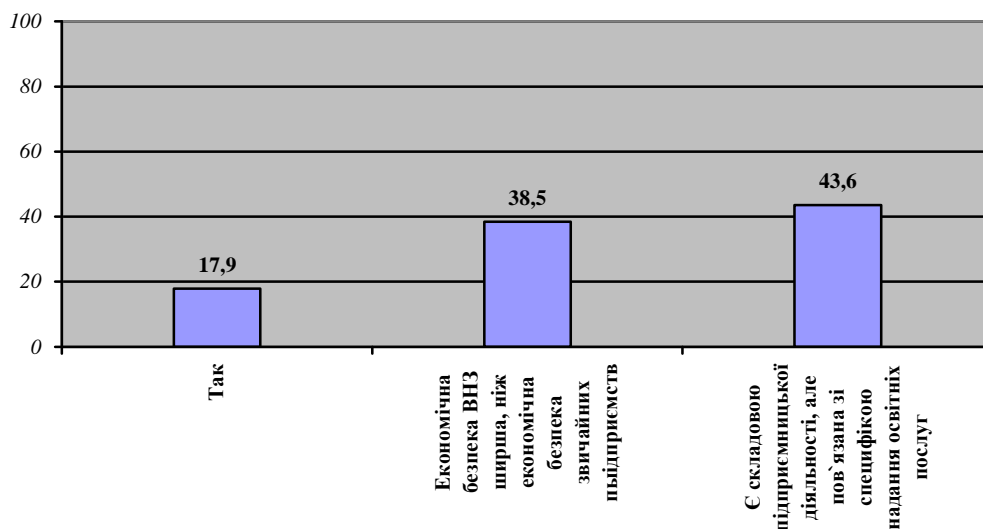

Рис. 4. Узагальнені результати розгляду економічної безпеки ВНЗ приватної форми власності тільки як економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності

Виходячи з отриманих результатів нашого дослідження, ми можемо стверджувати що знайшла своє підтвердження основна гіпотеза нашого дослідження стосовно розгляду системи економічної безпеки ВНЗ приватної форми власності як невід'ємної складової частини забезпечення функціонування ВНЗ як суб'єкта господарської, підприємницької та освітньої діяльності. Частково підтверджено те, що система економічної безпеки ВНЗ приватної форми власності має специфічні особливості, які пов'язані зі специфікою надання освітніх послуг.

З метою подальшого виявлення специфічних умов організації системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності нами були досліджені проблемні питання, які безпосередньо стосуються визначення відповідальних осіб за організацію та функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності, розробки концепції та стратегії її забезпечення, визначення характеру її діяльності.

Так, при вивченні питання, пов'язаного з визначенням відповідальних осіб за організацію та функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності, відповіді представників першої групи розподілилися таким чином:

- засновники ВНЗ – 32 особи (69,5 %),
- ректор ВНЗ – 14 осіб (30,5 %), але всі вони вказали на необхідність погодження з засновниками ВНЗ.

Показники другої групи розподілились у такому порядку:

- засновники ВНЗ – 17 осіб (15,4 %),
- ректор ВНЗ – 71 особа (64,5 %),
- перший проректор – 9 осіб (8,1 %),
- помічник ректора з безпеки – 11 осіб (10,0 %),
- фінансовий директор ВНЗ – 2 особи (2,0 %).

Відповіді представників другої групи стосовно визначення відповідальної особи за організацію системи економічної безпеки пов'язані зі специфікою діяльності ВНЗ, який очолює ректор. Вони, як правило, підпорядковуються ректору і більше взаємодіють з ним, а не з засновниками.

Аналізуючи відповіді першої та другої групи, ми можемо зробити висновок, що за організацію та функціонування системи економічної безпеки повинен відповідати ректор ВНЗ приватної форми власності при обов'язковому погодженні з засновниками. Це є обґрунтованим рішенням бо ректор, в першу чергу, відповідає за функціонування ВНЗ як суб'єкта надання освітніх послуг і несе відповідальність перед засновниками за стан функціонування ВНЗ як суб'єкта господарської та підприємницької діяльності. Засновники ВНЗ на зборах засновників визначають та затверджують стратегію розвитку свого ВНЗ. Розподіл узагальнених показників визначення відповідальних осіб за організацію та функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності зображено на рис. 5.

Співвідношення ректор – засновники ВНЗ (їх позиція щодо необхідності організації системи економічної безпеки) є ще однією специфічною умовою в організації системи економічної безпеки.

Завдяки здійсненому аналізу відповідей на запитання цього блоку нам вдалося встановити систему поглядів (концептуальний підхід) та позицію (відношення) персоналу (засновників, ректорів та менеджерів) ВНЗ щодо необхідності організації та забезпечення функціонування системи економічної безпеки у своїх вищих навчальних закладах.

Для вирішення завдань нашого дослідження ми повинні з'ясувати, хто у ВНЗ приватної форми власності повинен розробляти стратегію гарантування економічної безпеки. Опитуваним запропоновано 12 варіантів відповідей та надана можливість визначити свою думку.

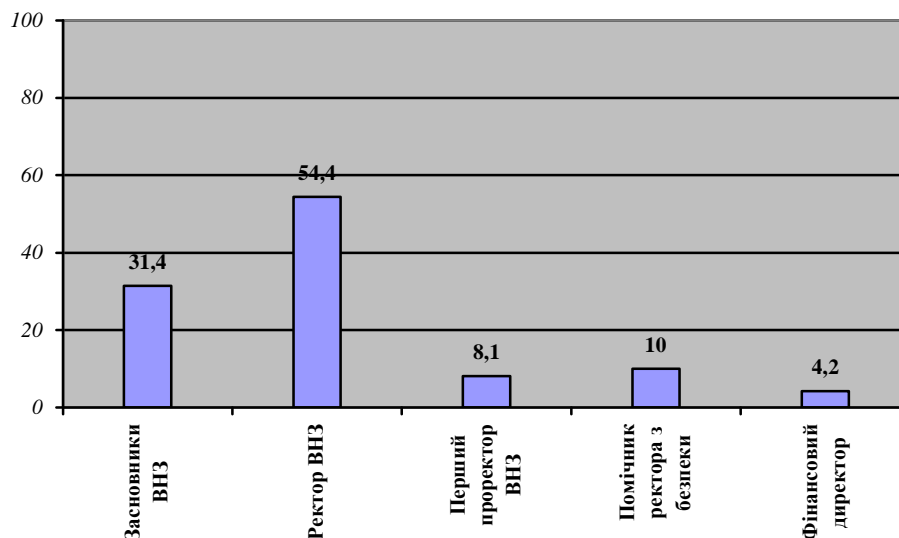

Рис. 5. Узагальнені результати відповідей представників двох груп щодо визначення відповідальної особи за організацію та функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності

На думку представників першої групи (100 %), стратегія гарантування економічної безпеки розробляється колегіально робочою групою під керівництвом ректора ВНЗ, обговорюється на зборах засновників і затверджується наказом ректора. На їх погляд, до складу робочої групи рекомендовано залучити:

- представника від засновників;
- першого проректора;
- фінансового директора;
- деканів факультетів та директорів інститутів;
- завідувачів кафедр;
- заступника ректора з питань безпеки;
- найбільш досвідчених представників від професорсько-викладацького складу.

Представники другої групи (98 %) теж вважають, що стратегія гарантування економічної безпеки розробляється тільки колегіально, але, на їх погляд, склад робочої групи є складом осіб, які входять до ректорату.

Вони вважають, що стратегія економічної безпеки повинна розглядатися та затверджуватися на засіданні вченої ради Університету – вищого колегіального органу управління навчальним закладом.

Таким чином, нами було встановлено, що розробка стратегії забезпечується колегіально, а її затвердження може здійснюватись тільки ректором або рішенням вченої ради ВНЗ приватної форми власності. Це свідчить про те, що визначення стратегічних напрямків гарантування економічної безпеки є справою всього колективу вищого навчального закладу.

Не знайшло свого підтвердження у нашому дослідженні питання щодо необхідності утворення у ВНЗ приватної форми власності Ради з безпеки ВНЗ як вищого колегіального органу, відповідального за розробку і реалізацію стратегії та політики з безпеки. Тільки 10 % представників першої групи вважають за необхідне утворення такого органу. Стосовно другої групи, то 9 % підтримують утворення такого органу у себе. Такі відповіді є закономірними і вони пов'язані зі специфікою діяльності ВНЗ як суб'єкта надання освітніх послуг. У вищих навчальних закладах традиційно діють колегіальні органи управління: ректорати, вчені ради факультетів, вчена рада вищого навчального закладу тощо. Утворення ще одного колегіального постійно діючого органу, на їх погляд, є недоцільним.

Як свідчить міжнародний досвід, Ради з безпеки формуються у великих суб'єктах господарської діяльності (ТНК, корпораціях, фінансово-промислових групах тощо), які мають різнопланові напрями діяльності, їх підрозділи знаходяться у різних регіонах країни або світу і для координації необхідно утворення такого органу. Для вітчизняних вищих навчальних закладів приватної форми власності не характерне здійснення інших видів діяльності, крім надання освітніх послуг та здійснення господарської діяльності щодо їх забезпечення (типографська діяльність, туристичні послуги тощо), а також наявність інших суб'єктів господарювання, які входять у структуру ВНЗ у інших регіонах країни.

В умовах сьогодення та з урахуванням ситуації, яка склалася в освітянській галузі, особливо у вищій освіті, ми вважаємо, що ВНЗ приватної форми власності змушені будуть здійснювати пошук нових джерел фінансування з метою забезпечення якості надання освітніх послуг. При цьому, вони змушені будуть розширювати свою господарську діяльність. У такому випадку утворення Ради з безпеки буде однією з умов гарантування економічної безпеки існування ВНЗ.

Щодо визначення характеру діяльності по гарантуванню економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності, то переважна більшість представників першої групи вважає, що вона повинна мати системно-плановий характер, тобто поєднувати системний підхід з плануванням діяльності (96,7 %). На їх думку, затверджена стратегія реалізується шляхом здійснення планових заходів. План розробляється відповідно до визначеної стратегії гарантування економічної безпеки і затверджується ректором.

Стосовно показників представників другої групи, то вони теж у переважній більшості віддають перевагу системно-плановому підходу (78 %). Разом з тим, 11 % вважає, що діяльність по гарантуванню економічної безпеки повинна здійснюватись при виникненні реальних загроз та небезпек; 7 % вважає, що така діяльність повинна здійснюватись при виникненні фінансових потреб; 4 % віддають перевагу проведенню заходів по гарантуванню економічної безпеки час від часу з метою попередження загроз. Таким чином, ми можемо констатувати, що діяльність по гарантуванню економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності повинна мати системно-плановий підхід.

Представники першої та другої групи вважають необхідною умовою наявності у своїх ВНЗ власної концепції (викладення системи поглядів) на організацію та гарантування функціонування системи економічної безпеки, в якій повинна бути розкрита діяльність з організації та гарантування економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності.

Розгляд особливостей організації системи економічної безпеки неможливий без визначення питань, які стосуються фінансування та витрат на систему економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності, а також виявлення рівня необхідності інформування персоналу навчального закладу стосовно здійснення заходів по гарантуванню економічної безпеки.

Ми розуміємо, що ВНЗ приватної форми власності як суб'єкт господарської та підприємницької діяльності зобов'язаний захищати свої економічні інтереси, але ми повинні з'ясувати, чи потребує цей захист додаткових фінансових витрат, якщо потребує, то скільки у відсотковому відношенні від бюджетних коштів ВНЗ повинно витрачатися на організацію та функціонування системи економічної безпеки у вищому навчальному закладі приватної форми власності.

Нами визначалася думка представників двох груп щодо необхідності здійснення додаткових фінансових витрат на організацію та забезпечення функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності. Усі опитувані нами представники двох груп – 156 осіб (100 %) визначились з тим, що організація та гарантування функціонування системи економічної безпеки потребує додаткового фінансування та додаткових фінансових витрат.

На питання, скільки відсотків від прибуткових коштів ВНЗ повинно виділяти на підтримку функціонування системи економічної безпеки, відповіді представників першої групи розподілились таким чином:

- до 1 % – 0 (0 %),
- до 3 % – 28 опитуваних (60,8 %),
- до 5 % – 11 опитуваних (23,9 %),
- до 7 % – 4 опитуваних (8,6 %),
- до 10 % – 3 опитувані (6,7 %),
- понад 10 % – 0 (0 %).

На це ж питання відповіді представників другої групи розподілились таким чином:

- до 1 % – 15 опитуваних осіб (13,6 %),
- до 3 % – 42 опитуваних (38,1 %),
- до 5 % – 45 опитуваних (40,9 %),
- до 7 % – 6 опитуваних (5,4 %),
- до 10 % – 2 опитувані особи (1,8 %),
- понад 10 % – 0 (0 %).

Загальні показники представників двох груп зображені на рис. 6.

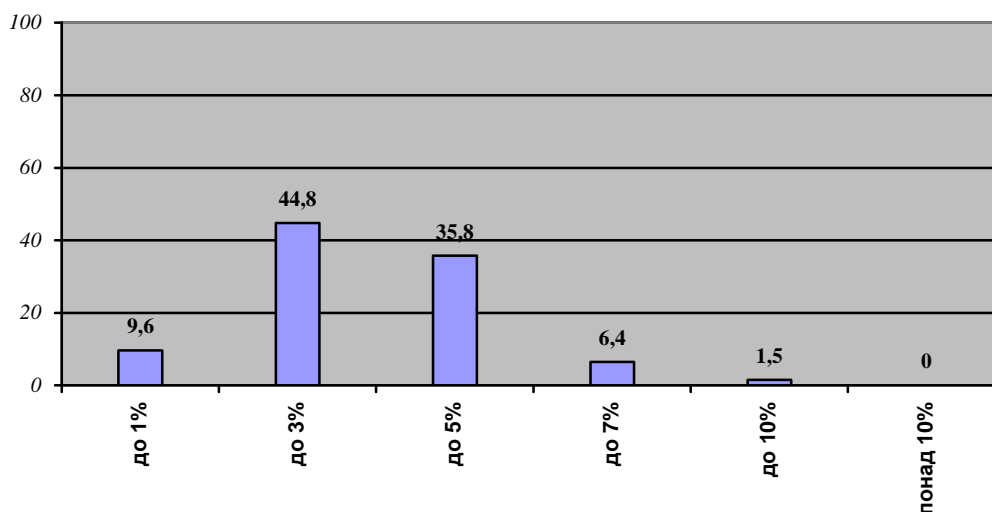

Рис. 6. Узагальнені показники представників двох груп щодо визначення відсотка витрат від прибутку ВНЗ на гарантування його безпеки

Як свідчить міжнародний досвід, на підтримку функціонування системи безпеки на підприємствах у розвинених європейських країнах з прибутку витрачається до 7 %, у США – до 9 %, у Росії – до 3 %, в Україні – близько 1 %. Стосовно показників представників першої групи, які готові витрачати на функціонування системи економічної безпеки від 3 до 5 % від отриманого прибутку, то такі показники є обґрунтованими. Це свідчить про те, що вони мають доступ до всієї інформації, яка стосується господарсько-підприємницької діяльності свого ВНЗ, і розуміють необхідність додаткових витрат на підтримку розвитку свого ВНЗ як суб'єкта господарювання.

Щодо показників представників другої групи, то, як свідчить аналіз їх відповідей у анкетах, особи, які пропонують витрати до 1 % або до 7-10 %, не відносяться до професорсько-викладацького складу або фінансового управління ВНЗ і займають відповідні адміністративні посади, тобто не мають повного доступу до всієї інформації, яка стосується здійснення господарсько-підприємницької діяльності свого ВНЗ.

Визначення особливостей організації системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності неможливе без відповіді на питання щодо інформованості персоналу вищого навчального закладу стосовно планів та заходів по гарантуванню безпеки. Це пов'язано зі специфікою діяльності суб'єктів гарантування безпеки. Існує стереотип мислення, що гарантування безпеки – це таємна діяльність, яка пов'язана з порушенням конституційних прав громадян, загрожує їх гідності і здійснюється незаконними методами. Специфічною умовою здійснення такої діяльності у ВНЗ приватної форми власності є те, що його персонал – це, як правило, представники інтелігенції, які мають вчені й наукові звання та ступені, життєвий досвід, тому будь-яке втручання в їх життя або ставлення під сумнів їх гідності буде викликати в них обуреність, сприяти виникненню конфліктних стосунків. Тому, нас цікавили точки зору представників груп, які ми досліджували, на цю проблему.

Нами було сформовано наступне питання і запропоновані наступні варіанти відповідей:

Чи повинен персонал ВНЗ бути проінформований про діяльність (плани) та заходи по гарантуванню економічної безпеки?

- а) так, обов'язково;
- б) так, якщо потребують обставини;
- в) так, але тільки співробітники підрозділів, які будуть задіяні у конкретних діях по гарантуванню економічної безпеки;
- г) так, але коли діяльність по гарантуванню безпеки є плановою;
- д) скоріше, так;
- є) скоріше ні, ніж так;
- ж) ні.

Порядок відповідей представників першої групи має такий вигляд:

- а) так, обов'язково – 29 осіб (63,0 %);
- б) так, якщо потребують обставини – 1 особа (2,1 %);
- в) так, але тільки співробітники підрозділів, які будуть задіяні у конкретних діях по гарантуванню економічної безпеки – 0 осіб (0 %);
- г) так, але коли діяльність по гарантуванню безпеки є плановою – 1 (2,1 %);
- д) скоріше, так – 15 осіб (32,8 %);
- є) скоріше ні, ніж так – 0 (0 %);
- ж) ні – 0 (0 %).

Як ми бачимо з відповідей представників першої групи, вони мають уявлення про специфічні умови діяльності персоналу ВНЗ приватної форми власності і бажають бачити систему економічної безпеки максимально відкритою та зрозумілою. Вони не хочуть гратися у детективів або утворювати у себе філіал спецслужби. Прагнення захищати свої економічні та підприємницькі інтереси при здійсненні освітньої діяльності у правовому полі з максимальною інформованістю персоналу буде визначати специфіку організації всієї системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності. Вони намагаються не допустити виникнення конфліктів у колективі, тому, на їх погляд, персонал ВНЗ повинен бути проінформований про плани та заходи з безпеки. Така позиція ректорів та засновників також обумовлена їх соціально-психологічним портретом, який було нами складено.

Відповіді представників другої групи розподілилися таким чином:

- а) так, обов'язково – 63 особи (57,2 %);
- б) так, якщо потребують обставини – 7 осіб (6,3 %);
- в) так, але тільки співробітники підрозділів, які будуть задіяні у конкретних діях по гарантуванню економічної безпеки – 11 осіб (10,0 %);
- г) так, але коли діяльність по гарантуванню безпеки є плановою – 9 (8,1 %);
- д) скоріше, так – 20 осіб (18,1 %);
- є) скоріше ні, ніж так – 0 (0 %);
- ж) ні – 0 (0 %).

Ми можемо побачити, що і представники другої групи прагнуть бути інформованими про діяльність щодо гарантування економічної безпеки та відповідних заходів. З одного боку, вони відчують певну загрозу для своєї діяльності у ВНЗ приватної форми власності, якщо не будуть проінформовані про цю діяльність. З другого боку, не маючи інформації щодо економічного стану ВНЗ приватної форми власності, вони хочуть мати впевненість у своєму майбутньому шляхом участі (у т.ч. інформованості) у системі економічної безпеки.

Загальні показники відповідей представників першої та другої груп зображені на рис. 7.

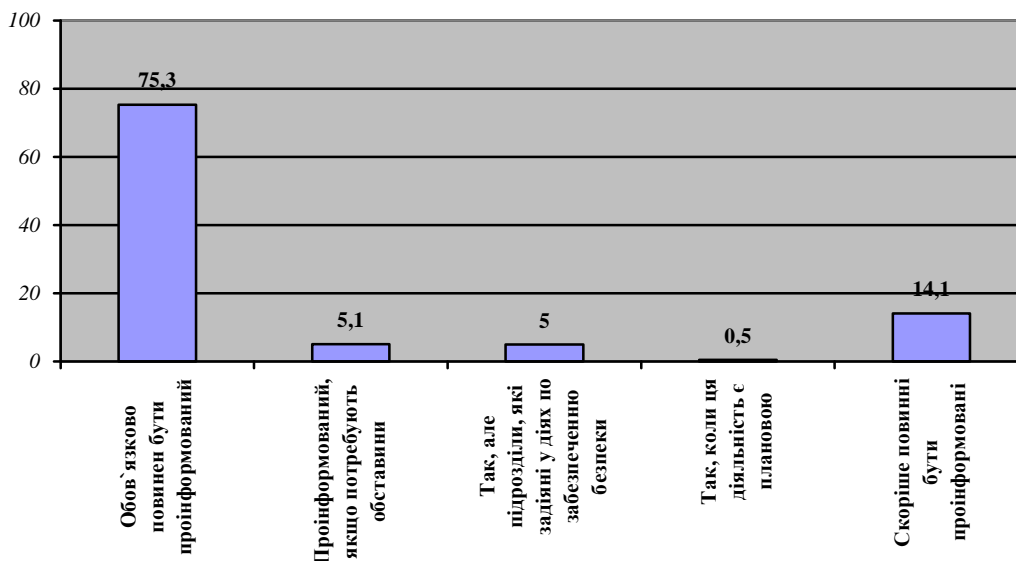

Рис. 7. Узагальнені результати щодо необхідності інформування персоналу про діяльність та заходи безпеки

Розподіл показників загальногрупових відповідей з проблем виявлення специфіки організації системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності представлено у графічному вигляді на рис. 8.

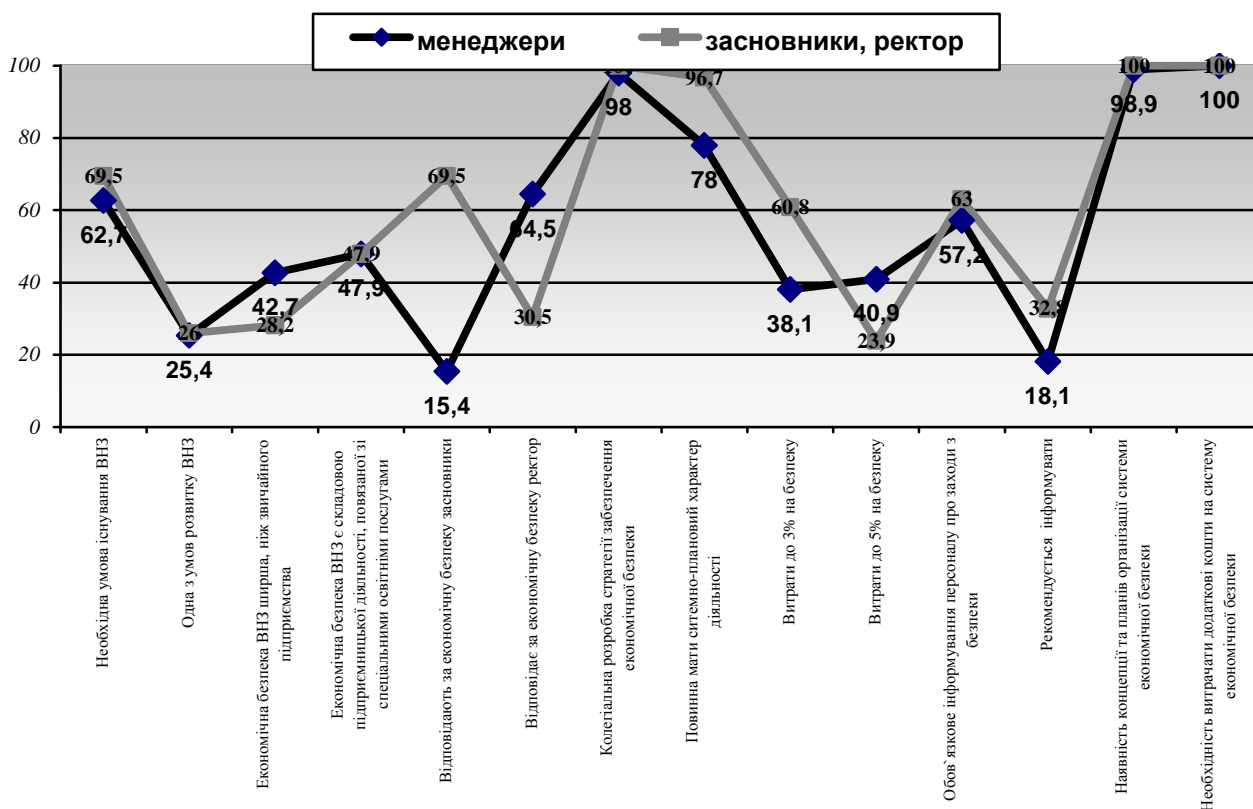

Рис. 8. Розподіл показників загальногрупових відповідей з проблем виявлення специфіки організації системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності

Висновки. Здійснивши аналіз відповідей представників двох груп, ми можемо зробити такий висновок. Частково підтверджено те, що система економічної безпеки ВНЗ приватної форми власності має специфічні особливості, які пов'язані зі специфікою надання освітніх послуг та специфічними умовами здійснення господарської діяльності у цій галузі.

Економічна безпека у ВНЗ приватної форми власності повинна розглядатися як одна з умов забезпечення його сталого розвитку. Економічна безпека ВНЗ приватної форми власності має свої спе-

цифічні відмінності від економічної безпеки звичайного суб'єкта господарської діяльності (підприємства). Ці особливості пов'язані зі специфікою здійснення освітянської діяльності, забезпеченням виконання ліцензійних вимог щодо цієї діяльності.

Відповідає за стан економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності його ректор при взаємодії з засновниками. Рішення щодо організації системи економічної безпеки приймається безпосередньо засновниками ВНЗ за поданням ректора. Діяльність по гарантуванню функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності повинна мати системно-плановий характер.

Стратегія гарантування економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності розробляється колегіально з залученням представників засновників.

Однією з особливостей організації та функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності є інформування персоналу про заходи безпеки. Тобто, діяльність по гарантуванню економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності повинна бути максимально відкритою. Обов'язковою умовою організації системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності є наявність відповідної концепції та плану її реалізації.

Організація та гарантування функціонування системи економічної безпеки у ВНЗ приватної форми власності потребує залучення додаткових коштів. Ми дійшли висновку, що витрат від 3 до 5 % від отриманого прибутку на систему економічної безпеки буде достатньо.

Список літератури

1. Даррелл Р. Льюїс. Частное высшее образование в странах с переходной экономикой: достижения, возможности и препятствия / [Даррелл Р. Льюїс и др.]. – К. : Факт, 2007. – 176 с.
2. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : [монографія] / [О. А. Кириченко, О. І. Захаров, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов та ін.]. – К. : Дорадо, 2008. – 403 с.
3. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи : [монографія] / [О. А. Кириченко, О. І. Захаров, П. Я. Пригунов та ін.]. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – 412 с.
4. Управління фінансово-економічною безпекою : навч. посіб. / [О. А. Кириченко, О. І. Захаров, С. М. Лаптев, П. Я. Пригунов та ін.]. – К. : Університет «КРОК», 2010. – 479 с.
5. Соснин А. С. Менеджмент безопасности предпринимательства : учеб. пособие / А. С. Соснин, П. Я. Пригунов – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2004. – 555 с.
6. Франчук В. І. Основи економічної безпеки : навч. посіб. / В. І. Франчук / Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2009. – 204 с.
7. Модернізація освіти як умова національної безпеки України : наук.-аналіт. доп. / [за ред. д.е.н., проф. О. А. Кириченко; к.п.н. Л. І. Парашенко]. – К. : Дорадо, 2010. – С. 15.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2013.

Відомості про авторів

П. Я. Пригунов, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку та аудиту, Харківська національна академія міського господарства.

К. В. Карпова, здобувач кафедри менеджменту, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.